

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Menukaart

Peukenaanpak in uw gemeente

Water. Wegen. Werken. Rijkswaterstaat.

Jaarlijks belanden zeven tot tien miljard peuken op straat. Een doorn in het oog voor veel gemeenten, want het opruimen van peuken is een kostbare en tijdrovende klus. Ook vervuilen peuken het milieu (met name giftige stoffen in water) en komen ze terecht in de magen van dieren. Daarnaast hebben peuken op de grond een negatieve invloed op de leefbaarheid in een gebied en beleving van schoon door bewoners. Reden genoeg om zwerfende peuken aan te pakken.

Analyse

Heb je last van een peukenprobleem in jouw gemeente? Begin dan eerst met een analyse van het probleem. Wie veroorzaken de peuken op de grond (doelgroep)? Denk hierbij aan medewerkers van kantoren en winkels, winkelend publiek, toeristen, studenten/scholieren, gebruikers openbaar vervoer of bewoners. Bekijk per situatie wat er gebeurt, wie de peuken op de grond gooit en wat de reden is dat ze dit doen.

Enkele kenmerken van rookgedrag:

- Groepsgedrag
- Gewoontegedrag
- Gemak (je wilt er snel vanaf)
- Peuken worden niet als zwerfafval beschouwd
- Onbekendheid met de schadelijke gevolgen van peuken in het milieu
- Gebrek aan herkenbare voorzieningen
- Intentie om de peuken ergens in te gooien, ze belanden vaak in boomspiegels, rioolputten, randjes, putjes etc.
- Handhaven is lastig

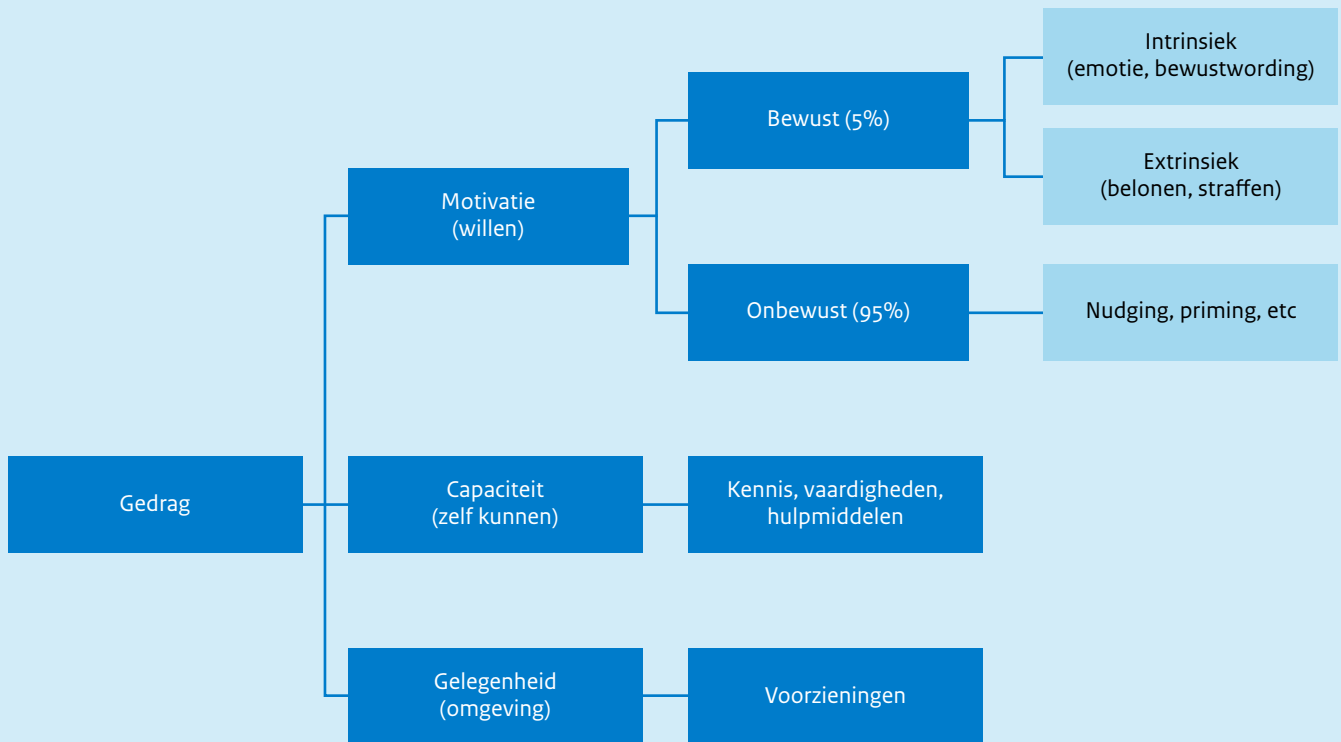
Grofweg zijn er 6 verschillende gebiedstypen waar peuken een probleem vormen:

1. Winkelgebieden: winkelend publiek en winkelpersoneel
2. Bedrijven/kantoren: medewerkers die in de pauze buiten roken
3. OV-gebieden: rokende mensen bij de ingang, wachtende reizigers
4. Zit- en wachtplekken met bankjes in de openbare ruimte
5. Overgangsgebieden naar rookvrije zones zoals scholen
6. Recreatiegebieden

Aanpak

Peukenoverlast kan aangepakt worden via (extra) reinigen/vegen, het beïnvloeden van gedrag en het aanpakken van de bron. Bij peuken is met name de gedragscomponent interessant, vooral omdat (extra) vegende indruk kan wekken dat de gemeente de peuken toch wel opruimt en het heel tijdrovend en duur is.

Gedrag is het product van motivatie, capaciteit en gelegenheid

Gedrag kan schematisch weergegeven worden als het product van motivatie (het goede gedrag bewust of onbewust uit willen voeren), capaciteit (het goede gedrag zelf uit kunnen voeren) en gelegenheid (vanuit de omgeving de mogelijkheid krijgen om het goede gedrag uit te voeren). Peukenproblematiek ontstaat vaak als de score op een van deze drie factoren laag of nul is.

Interventies

Hieronder geven we enkele oplossingsrichtingen.

1. Motiveren

Onbewust:

- Kies voor een peukenvoorziening in een opvallende kleur: groen, blauw of geel (geen grijs of rood).
- Laat zien dat de peukenvoorziening goed gebruikt wordt: bijvoorbeeld door een doorzichtige koker, stickers met 'Zo houden we onze winkelstraat schoon' of bij DropPits gebruik maken van een open rooster en een aantal peuken daarin achterlaten.
- Maak gebruik van nudges zoals voetstappen of lijnen naar de peukenvoorziening.
- Gebruik autoriteit in de communicatie-uitingen (gezaghebbende mensen die stellen dat een peukenvrij omgeving belangrijk is) of pas social modelling toe, rolmodellen uit de buurt zoals een ondernemer of een werknemer die duidelijk zichtbaar de peuk in de peukenvoorziening doet.
- Zorg voor aantrekkelijke en fijne voorzieningen: schoon (goed reinigbaar) en fijn om te gebruiken.
- Zet prompts in: rokers overal herinneren aan peuk in de asbak, bijvoorbeeld door stickers bij de voorziening, bij sigarettenverkopers, OV-wachtplekken etc.

- Gebruik de sociale norm in de boodschap, bijvoorbeeld: "Iedereen houdt van een peukvrije stoep" of "80% van de mensen gooit zijn/haar peuk weg in een afvalbak".

Bewust:

- Benadruk in communicatie dat een peuk ook afval is en niet afbreekt in de openbare ruimte.
- Benadruk in communicatie het nut of goede gevoel van een peukenvrije omgeving: het is fijner winkelen in een peukenvrije winkelstraat.
- Ontwikkel een campagne die mensen bewust maakt van de schadelijke effecten voor het milieu en de maatschappelijke kosten of inspeelt op het redden van dieren door de peuk in de asbak te doen.
- Zet in op extrinsieke motivatie door te handhaven (eerst aankondigen, daarna daadwerkelijk handhaven).
- Benoem het gewenste gedrag: houd de peuk bij je en/of doe deze in een daarvoor bestemde voorziening.

2. Capaciteit

Soms is de wil er wel, maar kunnen rokers het goede gedrag niet vertonen. Rokers denken bijvoorbeeld dat ze met hun brandende peuk de afvalbak in de fik steken. Die angst kan met communicatie op de voorziening weggenomen worden. En met een aanwijzing en hulpmiddel om de peuk goed te (kunnen) doven. Soms zijn er geen of weinig voorzieningen in de directe omgeving. In dat geval kunnen zakasbakjes een uitkomst zijn. Deze kunnen verstrekt worden door handhavers of sigarettenverkopers. Let wel op dat ze van goede kwaliteit zijn, één keer as in je tas en je gebruikt het nooit meer. Beter zou een tijdelijke opbergruimte in het sigarettenpakje zelf zijn, maar deze oplossing is nog niet ontwikkeld.

3. Gelegenheid

Bij een lage score op gelegenheid zijn de voorzieningen om peuken weg te gooien niet op orde. Dit kan betekenen dat voorzieningen afwezig, niet goed zichtbaar, niet herkenbaar of niet bruikbaar als peukenvoorziening zijn.

Effectieve interventies:

- Peukenpalen bij de ingang, herkenbaar met felle kleuren.
- Peukentegels en verhoogde tegelroosters met bordje en alvast een aantal sigaretten in de tegel, zodat mensen zien waarvoor hij gebruikt dient te worden.
- Peukenbakjes aan/op afvalbakken, herkenbaar met felle kleuren, benadrukken dat afvalbak niet in brand gaat.

Participatie

Peuken moeten niet alleen het probleem van de gemeente zijn. Als meerdere partijen zich verantwoordelijk voelen, is de kans op een peukenvrije omgeving vele malen groter. Daarom is het goed om belangrijke spelers te betrekken in uw aanpak. Mogelijke acties die u met de verschillende actoren kunt oppakken zijn:

- Winkeliers en vastgoedeigenaren: voorlichten over 25-meterregel, eigen personeel geeft het goede voorbeeld, sponsoren peukenpaal, motiverende of betrokkenheid tonende boodschappen op de winkelruiten, bijvoorbeeld "Wij zijn Supporter van Schoon, uw peuk graag in de afvalbak". Afspraken maken en vastleggen.
- Kantoren, gericht op buiten rokende medewerkers: communicatiemateriaal voor in kantoor, extra voorzieningen bij de ingang.
- Verkooppunten van tabak: zakasbakjes laten meegeven en communicatiemiddelen voor in de zaak.

Voorbeelden ter inspiratie

Er zijn pilots gedaan bij onder andere ROC Scalda, HTM Leidschenveen, strand den Helder, Centrum Rotterdam, centrum Groningen, centrum Utrecht en strand Bloemendaal. Op www.kenniswijzerzwerfafval.nl vindt u onder andere de volgende documenten:

- » [Gebiedsaanpak sigarettenpeuken](#)
- » [Onderzoeksproject uitgerookt en opgeschoond](#)
- » [Peukenonderzoek Lijnbaan Rotterdam](#)
- » [Peukenaanpak Utrecht](#)

Peukenaanpak in 5 stappen

1. Formuleer een visie met doelstellingen en maak middelen vrij
2. Analyseer de peukenhotspots: waar, wie, wanneer, waarom
3. Verzint oplossingen, concrete maatregelen op het gebied van
  - gedragsbeïnvloeding (motivatie, capaciteit, gelegenheid)
  - participatie
  - reiniging, schoonmaken
4. Implementeer de maatregelen
5. Monitor de peuken, evalueer de aanpak en stel bij waar nodig

Let op. Er bestaat strikte regelgeving rondom tabak om het aanmoedigen van roken tegen te gaan. Zo is vanuit de overheid samenwerking met de tabaksindustrie in het bedenken van de oplossingen om zwerfafval tegen te gaan, niet toegestaan op grond van artikel 5.3 van het FCTC-verdrag.

Deze menukaart is tot stand gekomen in het kader van de Landelijke Aanpak Zwerfafval (LAZ) naar aanleiding van een casus van de gemeente Den Haag. NederlandSchoon, NVRD en Rijkswaterstaat werken samen in de Landelijke Aanpak Zwerfafval.

Dit is een uitgave van Rijkswaterstaat
www.rijkswaterstaat.nl
 0800 - 8002
 augustus 2017 | WVL0713KK023